

Poboljšanje sistema potrošnje tekućih sredstava u državnim institucijama Bosne i Hercegovine

Sadržaj

0. Uvod	2
1. Opis problema	2
2. Analiza pravilnika	5
3. Preporuke	9
Bibliografija	11

Izveštaji Ureda za reviziju institucija Bosne i Hercegovine učestalo ukazuju na nedostatke u sistemu potrošnje sredstava namijenjenih za tekuće potrebe u proteklih nekoliko godina.¹ Svjedoci smo čestih medijskih natpisa i izjava službenika državnih institucija, o neadekvatnoj i često prekomjernoj potrošnji budžetskih sredstava od strane državnih zvaničnika.

Analizirajući potrošnju pojedinih tekućih izdataka (troškovi reprezentacije, upotreba službenih automobila, troškovi službenih telefona) utvrdili smo niz nedostataka u regulisanosti ove oblasti. Slična analiza se može uraditi i za troškove plata i naknada zaposlenih u državnim institucijama.

Unaprijeđenje sistema potrošnje tekućih sredstava se može ostvariti uvođenjem jedinstvenih pravila potrošnje tekućih sredstava na državnom nivou. Preporučujemo izmjene i dopune Zakona o budžetu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine kojim bi se standardizovala potrošnja tekućih sredstava od strane budžetskih korisnika. Dopune i izmjene bi naložile donošenje jedinstvenog pravilnika i propisa koji bi koristile sve državne institucije.

ACIPS Centar za istraživanje politika je nezavisni think tank osnovan 2006. godine sa misijom da podrži ravnomjeran razvoj u Bosni i Hercegovini.

Ostvarenje misije Centar postiže kroz visok kvalitet istraživanja politika i promociju konstruktivnih rješenja za izazove evropskih integracija sa kojima se susreće Bosna i Hercegovina.

Osnivač Centra je Asocijacija alumni Centra za interdisciplinarne postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu (ACIPS). ACIPS je udruženje koje okuplja preko 150 stručnjaka iz područja evropskih integracija, upravljanja državom, demokratizacije i ljudskih prava. Strateški ciljevi ACIPS Centra za istraživanje politika su:

- Identificirati najrelevantnije izazove vezane za proces evropskih integracija sa kojima se suočava bosansko-hercegovačko društvo danas
- Dostići visoke standarde nezavisnog istraživanja primjenjive u kontekstu Bosne i Hercegovine, optimalno koristeći znanja ACIPS članstva i ostalih raspoloživih domaćih eksperata
- Informirati sve relevantne faktore i širu javnost o nalazima sprovedenih istraživanja, te promovirati i lobirati za implementaciju istih
- Uspostaviti kvalitetnu saradnju sa drugim institucijama koje se bave sličnim istraživanjima, vladama, poslovnim i nevladinim sektorom u BiH i regionu

Kontakt:

ACIPS Centar za istraživanja politika
Zmaja od Bosne 8
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
Tel/Fax: +387 33 205 383
info@acipspolicy.ba
www.acipspolicy.ba

¹ Def: Tekući izdatak predstavlja izdatak potreban za tekuće funkcioniranje institucija Bosne i Hercegovine, prema klasifikacionoj strukturi utvrđenoj Budžetom; definirano u Izveštaju o Reviziji Institucija BiH za 2005. godinu: Skraćena verzija.

0. Uvod

Trenutno ne postoje standardizovani i jedinstveni propisi koji potpuno regulišu finansijsko poslovanje institucija Bosne i Hercegovine. Posebno je nestandardizovana potrošnja tekućih budžetskih sredstava. Na primjer, ne postoji Zakon o platama i naknadama na državnom nivou, a rashodi za ove potrebe predstavljaju između 65 i 70% od ukupnih tekućih sredstava. Potrošnja ostalih tekućih izdataka (naknade i privilegija koje ostvaruju službenici) - upotreba službenih automobila, troškovi telefona i reprezentacije, također nisu jedinstveno i adekvatno regulisani.

U okviru ove studije analiziramo način na koji su uređeni upotreba službenih telefona, troškovi reprezentacije i upotreba službenih automobila od strane državnih zvaničnika i službenika. Slična analiza može se uraditi i za potrošnju ostalih tekućih sredstava, kao što su plate i naknade.

Studija je bazirana na analizi revizorskih izvještaja, izjava objavljenih u štampanim medijima, razgovorima sa relevantnim predstavnicima državnih institucija, te analizi postojeće regulative u oblasti budžetske potrošnje državnih institucija. Kroz ove aktivnosti identifikovan je niz slabosti, te su predložene preporuke za unaprijeđenje sistema.

Zakon o finansiranju institucija Bosne i Hercegovine² iz kojeg su proizlazili godišnji Zakoni o izvršenju budžeta institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine, nalažu da svaka institucija na državnom nivou treba izraditi sopstveni pravilnik o materijalno-finansijskom poslovanju, odnosno interni pravilnik (ili set internih pravilnika), te na taj način regulisati potrošnju tekućih izdataka.³

Analizirajući interne pravilnike koji regulišu korištenje tekućih sredstava zaključili smo da postoje velike razlike između analiziranih pravilnika i to u visinama odobrenih iznosa po pojedinim stavkama, u pravima na pojedine privilegije, kao i u nivou detaljnosti samih pravilnika.⁴

Preporučujemo donošenje amandmana na već postojeći Zakon o budžetu institucija

Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine, kojim bi se regulisala potrošnja sredstava za tekuće izdatke od strane budžetskih korisnika. Dopune i izmjene bi osigurale donošenje jedinstvenog pravilnika i propisa koji bi koristile sve državne institucije. Ovim bi se efektivno prekinula *vladavina pravilnika* i osigurala *vladavina pravila*.

1. Opis problema

Izvještaji Ureda za reviziju institucija BiH, izjave zvaničnika, učestali natpisi štampanih medija, koji izvještavaju o upotrebi tekućih sredstava od strane dužnosnika državnih institucija, imaju jasno uočljiv trend. Analizom je utvrđeno da se ovaj trend izvještavanja odnosi na moguće nepravilnosti i nejasnoće vezane za korištenje mobilnih telefona, održavanje i upotrebu službenih vozila, te troškove reprezentacije.

Upotreba mobilnih telefona

Prekomjerna upotreba mobilnih telefona od strane državnih zvaničnika je često identifikovan problem u revizorskim izvještajima. Na primjer, prema njihovim navodima, troškovi mobilnih telefona za Predsjedništvo BiH iznose 128.844 KM za 2005. godinu.⁵ Obrazloženje revizora je da su žpojedinici sami sebi donosili odluke o opravdanosti veće potrošnje, a samim tim prouzrokovali prekomjernu potrošnju.⁶

Sličan je i slučaj sa Komisijom za ljudska prava, koja djeluje pri Ustavnom sudu⁷ ili pak Ministarstvom civilnih poslova BiH gdje revizorski izvještaj navodi prekoračenje izdataka za mobilne telefone.⁸ Ured za reviziju institucija BiH za slučaj Vijeća ministara navodi da visoki troškovi mobilne komunikacije nastaju zato što:

U pojedinim slučajevima priznavanja prekoračenja dozvoljenih iznosa za mjesečne troškove mobilnih telefona u Uredu predsjedavajućeg Vijeća ministara BiH nisu sačinjavana pisana odobrenja za isplatu niti uz iste postoji zahtjev sa obrazloženjem za priznavanje tih računa.⁹

² Zakon o finansiranju institucija Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj 61/04.

³ Zakon o izvršenju budžeta institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine donosio se i usvajao se za svaku fiskalnu godinu.

⁴ Istraživački tim ACIPS Centra za istraživanje politika poslao je zahtjev za dostavljanje Pravilnika na adrese 33 državnih institucija; zahtjev je ispunilo 7 državnih institucija.

⁵ Ured za reviziju institucija BiH, *Izvještaj o Reviziji Institucija BiH za 2005. godinu: Skraćena verzija*.

⁶ *Ibid.* 42.

⁷ *Ibid.* 47.

⁸ Ured za reviziju institucija BiH, *Izvještaj o Reviziji Ministarstva Civilnih Poslova BiH za 2005. godinu*, 11 i 12.

⁹ Ured za reviziju institucija BiH, *Izvještaj o Reviziji Generalnog Sekretarijata Vijeća Ministara BiH, Ureda i Službi za 2005. godinu*, 8.

Spominjanje prekomjerne upotrebe mobilnih telefona toliko je zastupljena u revizorskim izvještajima da su i tiskani mediji posvetili dosta pažnje ovoj problematici. Jedno od tih izvještavanja odnosi se, na primjer, na Predsjedništvo gdje se navodi da su troškovi mobilnih i fiksnih telefona 267.631 KM za 2005. godinu.¹⁰ S obzirom da je te godine u Predsjedništvu radilo 72 ljudi, lako je izračunati da je svako od njih potrošio preko 400 maraka telefona mjesečno, od predsjedavajućeg Predsjedništva do tjelohranitelja.¹¹ Dakle, svako od uposlenih u zgradi Predsjedništva mjesečno potroši na telefon dvije prosječne penzije ili 40 dodataka za 10 KM za ublažavanje uvođenja PDV-a najugroženijim penzionerima.¹²

Izjave osoba koje obnašaju funkcije u državnim institucijama dodatno doprinose ilustraciji nesređenosti upotrebe mobilnih telefona. Tadašnji pomoćnik ministra finansija i trezora, Ranko Šakota, je naveo da "Ministarstvo trezora BiH nema preciznu informaciju o troškovima poslanika, predsjedavajućeg Savjeta ministara i ministara za upotrebe mobilnih telefona, ali mjesečne uplate samo jednom od tri operatera u BiH, uglavnom, iznose oko 200.000 KM".¹³ Ili izjava tadašnjeg zamjenika predsjedavajućeg Administrativne komisije Predstavničkog doma parlamenta BiH, Vinka Zorića, da su:

predsjedavajući i zamjenici predsjedavajućih Predstavničkog i Doma naroda parlamenta BiH diskriminirani, jer im je upotreba službenog mobitela bila ograničena na 300 KM mjesečno. Ministri i zamjenici ministara imaju pravo na neograničenu upotrebu službenih mobilnih telefona. Zato smo odlučili čelnicima parlamenta BiH omogućiti neograničenu upotrebu mobilnih telefona jer su do sada bili diskriminirani.¹⁴

Analizirajući izvještaje revizora, navode iz tiskanih medija, kao i izjave službenika, očigledno je da korištenje službenih telefona od strane državnih dužnosnika, predstavlja nedovoljno uređenu oblast. Ovome doprinosi i to da iznosi, odnosno ograničenja za upotrebu telekomunikacijskih usluga variraju od institucije do institucije. Također, čini se da interne kontrole nisu u mogućnosti da adekvatno nadgledaju ovu oblast.

Održavanje i korištenje službenih vozila

Izvještaji revizora, kao i članci u štampanim medijima također ukazuju na neefikasnu i neekonomičnu upotrebu vozila, kao i na nejasnoće vezane za povlastice njihovog korištenja i servisiranja, što rezultira nesrazmjerno velikim novčanim iznosima.

Iznosi koji su izdvojeni za službena vozila i njihovo servisiranje zahtijevaju odvajanje znatnih finansijskih sredstva. Ured za reviziju institucija BiH je u nekoliko navrata ukazivao na ovaj problem. Tako je, na primjer, Ministarstvu inostranih poslova BiH sugerisano da je neophodno:

poboljšanje internih pravila kako bi se ekonomično koristila službena vozila kojih ima oko 100 u ovom Ministarstvu. Rashodi za nabavku materijala i popravku vozila u 2004. godini su 412.690 KM. Revizori su uočili da je za ove usluge korišten servis jedne firme, kojoj je u toku godine plaćeno 103.205 KM, a ne druge firme koja je izabrana putem Komisije Savjeta ministara BiH. Analizirajući razloge došli smo do objašnjenja da je prva firma ovlašteni servis, za razliku od druge firme koja nije osposobljena za takvu vrstu posla i nije ovlašteni servis. Ovaj razlog možda i nije valjan, ali smatramo da bi MIP trebao da raspiše javni oglas za servisiranje i održavanje svog voznog parka.¹⁵

U Predsjedništvu BiH jednako su neuređene i evidencije utroška goriva, održavanja i servisiranja vozila, na što je u 2004. godini potrošeno 366.000 KM.¹⁶ Revizori upućuju da na svaka dva uposlena u državnom vrhu postoji po jedno vozilo. Postojeće evidencije o izdatim nalogima za vozila i utrošak goriva ne obezbjeđuju valjano praćenje upotrebe vozila i povećava rizik od nekontrolisane potrošnje.¹⁷

Predsjedništvo BiH bilo je upozoreno i ranije u pogledu korištenja službenih vozila. Na primjer, Ured za reviziju institucija BiH je naveo da "visoki troškovi goriva za službena vozila rezultat su velikog broja vozila u Predsjedništvu (36 vozila na 67 zaposlenih) kao i stvaranja ovih obaveza u kabinetima bez propisane procedure kontrole utroška goriva".¹⁸

¹⁰ Start, 08.08.2006. godine.

¹¹ Start, 08.08.2006. godine.

¹² *Ibid.*

¹³ Nezavisne Novine, "Izjava Ranko Šakota", 28.10.2005. godine.

¹⁴ Nezavisne Novine, "Izjava Vinko Zorić", 28.10.2005. godine.

¹⁵ Ured za reviziju institucija BiH, *Izvještaj o Reviziji Ministarstva Inostranih Poslova BiH za 2004. godinu.*

¹⁶ Ured za reviziju institucija BiH, *Izvještaj o Reviziji Institucija BiH za 2005. godinu: Skraćena verzija.*

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ Ured za reviziju institucija BiH, *Izvještaj o Reviziji Predsjedništva BiH za 2004. godinu.*

Izveštavanje vezana za potrošnju sredstava za tekuće potrebe namijenjene ovoj svrsi su najinteresantnija javnom mnijenju.¹⁹ Shodno tome, članci o ovoj problematici su učestali i često vrlo opisni, kao na primjer:

na osnovu prikupljenih računa dobije se podatak da samo za jedan mjesec Kabinet tog člana Predsjedništva potroši preko četiri hiljade litara goriva! Ako uzmemo da prosječno vozilo troši oko deset litara goriva na sto kilometara, lako je izračunati da jedan član Predsjedništva i njegova svita mjesečno pređu po četrdeset hiljada kilometara. Tolika je, naime, dužina ekvatora. Prostim matematičkim radnjama možemo izračunati da Predsjedništvo BiH svakog mjeseca po tri puta obiđe planetu.²⁰

Prikupljene informacije i izjave koje se odnose korištenje i servisiranje službenih vozila ukazuju da je potrošnja sredstava također neadekvatno regulisana, primarno zbog nedefinisanih pravila i prava na povlastice korištenja službenih vozila.

Troškovi reprezentacije

Troškovi reprezentacije bili su također od posebnog interesovanja za revizore kada se govori o izdacima za tekuće potrebe državnih institucija. Njihova izveštavanja upućuju na nesrazmjerno visoke troškove reprezentacije u većini institucijama na državnom nivou.²¹

Izveštaji revizora obrazlažu da u Ministarstvu civilnih poslova BiH "izdaci za troškove reprezentacije nisu precizno definisani u cilju racionalizacije ovih troškova" što direktno utiče na visinu utrošenih sredstava.²² Revidiranjem troškova reprezentacije za potrebe Predsjedništva također su uočene mnogobrojne slabosti, koje su znatno doprinijele da troškovi za protokolarne potrebe i reprezentaciju iznesu ukupno 194.237KM za 2005. godinu.²³ S obzirom na visinu navedenog iznosa revizorski izveštaj navodi: "Mišljenja smo da se ovi troškovi mogu racionalizovati izmjenama i prilagođavanjima postojećih pravila potrošnje".²⁴ Nepravilnosti su uočene i u radu Generalnog sekretarijata Vijeća

ministara BiH gdje revizori navode da "troškovi reprezentacije prema računima SZP BiH za Ured predsjedavajućeg, nisu specificirani po osobama koje su ostvarile te troškove, već se ispostavlja u zbirnom iznosu", tako da nije moguće utvrditi da li su uposleni kojima je dozvoljeno pravo na tu vrstu troškova ostvarili eventualna prekoračenja.²⁵

Revizorski izveštaji o nepravilnostima vezanim za trošenje sredstava za potrebe reprezentacije su mnogobrojna tako da nije iznenađujuće što štampani mediji često izveštavaju o ovoj problematici u BiH institucijama. Tako, na primjer, mediji navode da je:

Rukovodstvo Državne granične službe donijelo odluku o ograničavanju troškova reprezentacije, ali je revizija ustanovila da se ta odluka ne primjenjuje u potpunosti. Iznosi su prekoračeni plaćanjem računa u ugostiteljskim objektima: "Park prinčeva" Sarajevo u iznosu od 738 KM, u mostarskoj "Steli" u iznosu od 1.853 KM, u "Džet setu" u Lukavici 642 KM.²⁶

Uobičajno izveštavanje o potrošnji tekućih sredstava za potrebe reprezentacije je također i sljedeće:

u Pravilniku o poklonima i reprezentaciji Ministarstva civilnih poslova BiH kaže da je reprezentacija svaki trošak koji se javlja tokom redovnog poslovanja Ministarstva, a s ciljem stvaranja i održavanja dobre volje i odnosa unutar i van institucija BiH, obilježavanja značajnih događaja, praznika, godišnjica, smrtnih slučajeva, unapređivanja interesa Ministarstva, i koja se koristi zajedno sa službenim strankama. U Pravilniku je dato i obrazloženje o tome da su službene stranke domaći i strani vladini službenici, na bilo kojem nivou, predstavnici međunarodnih organizacija, predstavnici nevladinih organizacija, osobe koje predstavljaju BiH u kulturi, sportu, nauci i slično, te zastupnici privatnog sektora kada se javljaju u svojstvu službenog sastajanja sa predstavnicima Ministarstva. Prema ovom

¹⁹ S obzirom na broj državnih službenika koji imaju pravo na korištenje službenih vozila, građani se svakodnevno susreću s njima. Samim tim ova vrsta potrošnje tekućih sredstava od strane državnih službenika je daleko najvidljivija.

²⁰ Start, 08.08.2005. godine.

²¹ Ured za reviziju institucija BiH, *Izveštaj o Reviziji Institucija BiH za 2005. godinu: Skraćena verzija; Izveštaj o Reviziji Institucija BiH za 2004. godinu: Skraćena verzija.*

²² Ured za reviziju institucija BiH, *Izveštaj o Reviziji Ministarstva Civilnih Poslova BiH za 2005. godinu*, 12.

²³ Ured za reviziju institucija BiH, *Izveštaj o Reviziji Institucija BiH za 2005. godinu: Skraćena verzija*; uočene su slabosti pri kreiranju Odluke o troškovima reprezentacije i troškovima za protokolarne potrebe br.01-011-971-43/05 od 22.06.2005. godine. U spomenutoj Odluci ne definiše se šta se smatra pod pojmom reprezentacije i u kojim uslovima se koristi. Nije precizirana obaveza sačinjavanja pisanog izveštaja o načinjenom trošku iz kojeg bi se jasno vidjela namjenska potrošnja sredstava. Nije precizno rečeno ko sve ima pravo na reprezentaciju u Sekretarijatu i kabinetima.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ Ured za reviziju institucija BiH, *Izveštaj o Reviziji Generalnog Sekretarijata Vijeća Ministara BiH, Ureda i Službi za 2005. godinu*, 8.

²⁶ Nezavisne Novine, 09.06.2004. godine.

pravilniku, usluge reprezentacije mogu koristiti ministar i osobe koje on ovlasti. Kako nam je pojasnio pomoćnik u Ministarstvu civilnih poslova Franjo Markota, ministar ova ovlaštenja daje kada ovo ministarstvo organizira različite konferencije, seminare, pregovore o zaključivanju različitih bilateralnih i multilateralnih sporazuma. Osim eventualnog ručka, u troškove reprezentacije su uključene i kafe, sokovi, čajevi i mineralne vode, koji se posluže u toku ili nakon sastanaka. Što je stvarno preširok postor za eventualne malverzacije.²⁷

Neosporno je da postoje nedostaci u sistemu potrošnje sredstava za tekuće potrebe od strane budžetskih korisnika na državnom nivou i da ova oblast mora da bude adekvatnije regulisana. Postoje mnoge nejasnoće i nekonzistentnosti u visinama odobrenih iznosa po pojedinim stavkama i u pravima na pojedine privilegije.

S obzirom da je potrošnja tekućih sredstava regulisana internim pravilnicima o materijalno-finansijskom poslovanju pojedinačnih institucija, neophodno je da se izvrši njihova analiza. Pregled internih pravilnika omogućit će identifikaciju slabosti unutar sistema, a samim tim i objasniti zašto se institucije i pojedini službenici često nalaze u naslovima novinskih članaka.

2. Analiza pravilnika

Sredstva koja se odvajaju za potrebe telefoniranja, upotrebe i održavanja službenih vozila, te reprezentacije regulisana su pravilnicima o materijalno-finansijskom poslovanju. Sve institucije na državnom nivou imaju interne pravilnike koji regulišu utrošak tekućih sredstava. Neke institucije imaju jedinstven pravilnik koji reguliše potrošnju tekućih izdataka, dok druge ovu oblast regulišu setom internih pravilnika.

Analizirano je po pet pravilnika o materijalno-finansijskom poslovanju za svaku oblast, odnosno za upotrebu mobilnih telefona i službenih vozila i reprezentacije. Institucije koje učestvuju u analizi su one koje su dostavile pravilnike na zahtjev

istraživačkog tima. Na zahtjev je pozitivno odgovorilo 7 od ukupno 33 institucije od kojih je zatraženo da dostave relevantnu dokumentaciju.

2.1 Analiza pravilnika o upotrebi službenih telefona

Prethodna analiza izvještaja Ureda za reviziju institucija BiH i članaka koji su objavljeni u tiskanim medijima, upućuje na mogućnost postojanja nedostataka u pravilnicima koji regulišu potrošnju tekućih sredstava. Shodno tome, urađena je analiza pravilnika. "Pravilnik o načinu i uslovima korištenja internih i eksternih usluga" Parlamentarne skupštine je, na primjer, veoma ilustrativan sa svojim nedostacima regulisanja korištenja službenih telefona.²⁸

u slučaju da troškovi fiksnog telefona ne prate aktivnosti vezane za svakodnevno obavljanje poslova, od PTT-a će se zatražiti izlisanje telefonskih razgovora.²⁹

ukoliko se na osnovu izlista utvrdi da su troškovi nastali obavljanjem privatnih razgovora državnih službenika i zaposlenika, rukovodilac organizacione jedinice u kojoj je nastao trošak opomenut će osobu ili osobe koje su prouzrokovale troškove van njihovog djelokruga rada.³⁰

pratit će se troškovi fiksnog telefona u periodu od 6 mjeseci. Ukoliko se na osnovu izlista za 6 mjeseci ponovo utvrdi da su troškovi fiksnog telefona nastali obavljanjem privatnih razgovora državnih službenika i zaposlenika u toj organizacionoj jedinici, zaposlenima te organizacione jedinice će se zbog privatnih telefonskih razgovora odbiti od plaće prekoračeni iznos.³¹

u slučaju da troškovi telefona ne prate utvrđene kriterije Parlamentarne skupštine, sekretar Zajedničke službe Sekretarijata Parlamentarne skupštine obavijestit će Komisiju za finansijske i administrativne poslove Doma naroda i Administrativnu komisiju Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine.³²

²⁷ START, 06.09.2005. godine.

²⁸ Parlamentarna skupština BiH, *Pravilnik o načinu i uslovima korištenja internih i eksternih usluga - reprezentacije, PTT usluga, službenog vozila, službene odjeće, štampe i stručne literature*, oktobar 2006.

²⁹ Parlamentarna skupština BiH, *Pravilnik o načinu i uslovima korištenja internih i eksternih usluga - reprezentacije, PTT usluga, službenog vozila, službene odjeće, štampe i stručne literature*, oktobar 2006.

³⁰ *Ibid.* Član 19. Stav 3.

³¹ *Ibid.* Član 19. Stav 4.

³² Parlamentarna skupština BiH, *Pravilnik o načinu i uslovima korištenja internih i eksternih usluga - reprezentacije, PTT usluga, službenog vozila, službene odjeće, štampe i stručne literature*, oktobar 2006, Član 20.

Analizom Pravilnika Parlamentarne skupštine BiH, koji se odnosi na upotrebu službenih fiksnih telefona, evidentno je da pravila nisu dovoljno detaljna i ne određuju gornju granicu troškova. U važećem Pravilniku nisu definisani kriteriji po kojima se utvrđuje da li je trošak opravdan, odnosno zaista vezan za aktivnosti koje zaposleni obavlja ili ne. Također, zaposlenima se daje rok od šest mjeseci da "poprave svoje ponašanje" kako ne bi uslijedila sankcija. Drugim riječima, bilo koji zaposleni u Parlamentarnoj skupštini može jedan mjesec ili više, ali ne preko šest mjeseci uzastopno, da koristi službeni telefon u privatne svrhe i da pri tome ne snosi nikakve sankcije osim "usmene opomene".

Kada je riječ o mobilnim telefonima, uporednom analizom dijelova internih pravilnika pojedinih institucija koji regulišu njihovu upotrebu, utvrdjen je niz nedostataka i to u visinama odobrenih iznosa po pojedinim stavkama, u pravima na privilegije, kao i u nivou detaljnosti samih pravilnika (Tabela 1).

Evidentno je da ne postoji standardna forma po kojoj su pravilnici formirani. Struktura, forma, kao i nivo detaljnosti variraju. Ograničenja i standardi potrošnje nisu utvrđeni tako da onemogućavaju precizno tumačenje. Na primjer, iznosi koji su odobreni za upotrebu mobilnih telefona variraju od institucije do institucije, za službenike na funkcijama istog nivoa. Također, direktori često donose odluke o pravima korištenja mobilnih telefona.

2.2 Analiza pravilnika o upotrebi i održavanju službenih vozila

Budžetski korisnici, odnosno BiH institucije, također stvaraju značajne troškove za održavanje i korištenje službenih automobila. Paralelnim predstavljanjem članova izvađenih iz pravilnika moguće je identifikovati osnovne nedostatke postojećih sistema potrošnje sredstava za tekuće potrebe za ovu budžetsku stavku (Tabela 2).

Tabela 1:
Članovi pravilnika koji regulišu upotrebu službenih mobilnih telefona

Agencija za državnu službu ³³	Direkcija CIPS projekta ³⁴	Sud BiH ³⁵	Parlamentarna skupština ³⁶	Ministarstvo komunikacija i transporta ³⁷
Član 3 Direktor određuje koji od uposlenika ima pravo na službene telefone Član 3 Direktor ima pravo na neograničene troškove mobilnog telefona Član 3 Direktor posebnom odlukom određuje dozvoljeni limit troška mobilnog telefona za uposlenike	Član 7 Direktor određuje ko ima pravo na službeni telefon Član 8 Troškove kontroliše i odobrava Direktor i pomoćnici Član 10 Direktor ima pravo na neograničene troškove upotrebe mobilnog telefona Član 10 Pomoćnici imaju pravo na 200 KM mjesečno za troškove mobilnog telefona Član 11 Prekoračenje odobrava Direktor ako je opravdano	Član 1 Pravo na korištenje službenih mobilnih telefona imaju predsjednika suda, dežurni sudija i vozaš predsjednika suda Član 2 Dozvoljeni limit troška mobilnog telefona iznosi 150 KM za predsjednika Suda Član 2 Dozvoljeni limit troška mobilnog telefona je neograničen za dežurnog sudiju Član 2 Dozvoljeni limit troška mobilnog telefona za vozača je 40 KM Član 4 Na osnovu pismenog obrazloženja može se opravdati prekoračenje	Član 21 Članovi kolegija – neograničen telefon Član 22 predsjedavajući komisija i predsjedavajući klubova –100 KM/mjesečno za mobtel Član 24 zaposleni u Odjelu za odnose sa javnošću – 80 KM/mjesečno Član 24 Stručni saradnik – protokol i prevodilac – 300 KM/mjesečno	Član 2 Ministar i zamjenik ministra komunikacija i transporta imaju pravo na neograničeno korištenje mobilnih telefona Član 2 Sekretar Ministarstva imaju pravo na 200 KM mjesečno za troškove mobilnog telefona Član 2 Pomoćnik ministra ima pravo na 150 KM mjesečno za troškove mobilnog telefona

³³ Agencija za državnu službu, *Pravilnik o načinu korištenja i upotrebi mobilnih telefona*, 13.05.2005. godine.

³⁴ Direkcija CIPS projekta, *Procedure stvaranja obaveza, materijalno-finansijskog poslovanja i mjere racionalizacije troškova*, 01.06.2006. godine.

³⁵ Sud BiH, *Odluka o pravu na korištenje i na naknadu troškova službenih mobilnih telefona*, 19.01.2005. godine.

³⁶ Parlamentarna skupština BiH, *Pravilnik o načinu i uslovima korištenja internih i eksternih usluga – reprezentacije, PTT usluga, službenog vozila, službene odjeće, štampe i stručne literature*, oktobar 2006.

³⁷ Ministarstvo komunikacija i transporta, *Odluka o pravu korištenja mobilnih telefona i troškovima*, 05.01.2004. godine.

Predsjedništvo BiH ³⁸	Ured za reviziju institucija BiH ³⁹	Parlamentarna skupština ⁴⁰	Direkcija CIPS ⁴¹	Sud BiH ⁴²
Član 6 članovi Predsjedništva – stalno korištenje službenog vozila Član 6 ostali zaposleni – uz odobrenje članova Predsjedništva (šefova Kabineta) - imaju oko 22 auta na 79 zaposlenih	Član 2 Definirani su službeni poslovi generalnog revizora, zamjenika generalnog revizora i drugih djelatnika na osnovu kojih se može koristiti službeno vozilo Član 3 Odobrenje za upotrebu daje generalni revizor, zamjenici generalnog revizora ili ovlašteni djelatnik Ureda Član 5 Službeni automobil se može koristiti samo ako to priroda posla zahtjeva i ako se posao ne može uspješno obaviti prijevozom u javnom saobraćaju	Član 34, stav 1 članovi kolegija imaju pravo stalnog korištenja službenog vozila Član 34, stav 2 - prilikom odlaska člana kolegija u posjetu porodici službenim vozilom, vozač službenog vozila ima pravo na dnevnice	Član 5 Službena vozila Direkcije se mogu koristiti isključivo u službene svrhe, odnosno za obavljanje poslova i zadataka u interesu Direkcije, a izuzetno i u druge svrhe po odobrenju direktora, njegovih pomoćnika, odnosno lica koje ovlasti direktor Direkcije. O upotrebi službenih vozila odlučuju direktor i njegovi pomoćnici, kao i drugo lice koje ovlasti direktor Direkcije	Član 1 Vozila, sa ili bez vozača, biće obezbijeđena u zavisnosti od potrebe i raspoloživosti istih. Vozila suda voze vozači Suda BiH, odnosno zaposlenici koji imaju odobren zahtjev za korištenje vozila od strane predsjednika suda, zamenika predsjednika suda ili generalnog sekretara suda. Član 4 U slučaju da zaposlenik sam vozi vozilo, vozač mora pregledati vozilo koje koristi prije puta i mora izvijestiti o bilo kojem kvaru prije nego što počne koristiti vozilo. Ako je potrebno sipati gorivo, račun se mora dostaviti zajedno sa izvještajem o troškovima i svim podacima o registracijskom broju i kilometraži u vrijeme kada se gorivo sipalo

Tabela 2:
**Članovi pravilnika koji regulišu
upotrebu i održavanje službenih
vozila**

³⁸ Predsjedništvo BiH, *Pravilnik o upotrebi službenih vozila*, 19.03.2002. godine.

³⁹ Ured za reviziju institucija BiH, *Pravilnik o uslovima i načinu korištenja automobila*, 21.01.2003. godine.

⁴⁰ Parlamentarna skupština BiH, *Pravilnik o načinu i uslovima korištenja internih i eksternih usluga - reprezentacije, PTT usluga, službenog vozila, službene odjeće, štampe i stručne literature*, oktobar 2006.

⁴¹ Direkcija CIPS, *Procedure stvaranja obaveza, materijalno-finansijskog poslovanja i mjere racionalizacije troškova*, 01.06.2006. godine.

⁴² Sud BiH, *Odluka o uslovima i načinu korištenja službenih vozila*, 10.05.2005. godine.

Nedostaci i slabosti pravilnika koji regulišu održavanje i korištenje službenih vozila su identični onima za regulisanje korištenja telefona. Primijećene su varijacije u strukturi i formi, kao i u nivou detaljnosti. Ograničenja i standardi potrošnje također nisu ustanovljeni. Pravilnici nisu dovoljno detaljni, a vrlo se često ostavlja diskreciono pravo rukovodiocu institucije da određuje pravila ove potrošnje.

2.1 Analiza pravilnika po osnovu potreba reprezentacije

Nesrazmjerno visoki troškovi reprezentacije čije pravo korištenja imaju mnogobrojni zaposleni u bosanskohercegovačkim institucijama je prouzrokovano nepotpunom regulisanosti ove oblasti postojećim pravilnicima. Nedostaci su uočeni analizom pravilnika koji regulišu oblast reprezentacije (Tabela 3).

Nivo detaljnosti ovih pravilnika nije odgovarajući naročito kada je u pitanju ko ima pravo na reprezentaciju. Gornji limiti također nisu ustanovljeni; često se spominju neograničeni iznosi. Standardi potrošnje trebaju biti preispitani. Na primjer, ako pretpostavimo da je prosječna cijena ručka 20 KM, vidimo da članovi Predsjedništva imaju pravo na 375 ručkova mjesečno, odnosno 4500 ručaka godišnje. Gotovo je nemoguće da toliko predstavnika stranih državnih delegacija zaista posjećuje Bosnu i Hercegovinu. Identična situacija je i sa pravilnikom koji omogućava Ministru transporta i komunikacija pravo na 600 ručaka godišnje.

Neregulisanost ove oblasti vidljiva je i u definiciji troškova reprezentacije u Pravilniku Suda BiH, gdje se "pod troškovima reprezentacije podrazumijeva *bilo koji* trošak koji se uobičajeno javlja u tijeku redovnog poslovanja Suda".⁴³ Iz ovog Pravilnika vidimo da je Predsjednik suda zadržao pravo da potroši do 1250 KM mjesečno. U slučaju

⁴³ Sud BiH, *Odluka o uvjetima i načinu upotrebe sredstava za reprezentaciju*, 03.09.2004. godine.

Tabela 3:
Članovi pravilnika
koji regulišu troškove
reprezentacije

Parlamentarna skupština BiH ⁴⁴	Predsjedništvo BiH ⁴⁵	Ministarstvo komunikacija i transporta BiH ⁴⁶	Direkcija CIPS ⁴⁷	Sud BiH ⁴⁸
Član 3 članovi kolegija (predsjedavajući Parlamentarne skupštine i njegovi zamjenici, kao i predsjedavajući Doma naroda i njegovi zamjenici – 6 članova) imaju pravo na internu reprezentaciju u iznosu od 250 KM/mjesečno Član 4 predsjedavajući komisija Parlamentarne skupštine – 100 KM/mjesečno Član 7 - članovi kolegija za eksternu reprezentaciju – 250 KM/mjesečno Član 9 i 10 - predsjedavajući komisija Parlamentarne skupštine – također imaju pravo i na eksternu reprezentaciju koju odobrava Kolegij - sekretar Zajedničke službe Parlamentarne skupštine, sekretar Predstavničkog doma i sekretar Doma naroda - takođe imaju pravo i na eksternu reprezentaciju koju odobrava Kolegij i oba doma	Član 4 članovi Predsjedništva – 2500 KM/mjesečno - šefovi kabineta i savjetnici – 1000 KM/mjesečno - sekretarijat Predsjedništva – 1600 KM/mjesečno	Član 1 Utvrđuje se godišnji iznos troškova reprezentacije tokom raznih prijema Član 3 Ministar ima pravo na 1000 KM mjesečno na ime reprezentacije - Zamjenika ministra ima pravo na 500 KM mjesečno na ime reprezentacije - Sekretar Ministarstva ima pravo na 300 KM mjesečno na ime reprezentacije - Ostale službe imaju pravo na reprezentaciju od 100 KM do 300 KM - Iznos u kojem se prekorači navedeni limiti se odbija od plate uposlenog ukoliko Ministar ne odluči da se prekoračenje može pravdati	Član 1 Pod troškovima reprezentacije u smislu ove Odluke podrazumeva se bilo koji trošak koji se uobičajeno javlja u toku redovnog poslovanja Direkcije za implementaciju CIPS Projekta Član 2 Ovlaštene osobe za korištenje unutrašnje i vanjske reprezentacije su direktor, njegovi pomoćnici i osobe koje on ovlasti Član 2 Unutrašnja reprezentacija za osobe koje direktor ovlasti iznosi 150 KM mjesečno dok direktor i njegovi pomoćnici nemaju limitiranu reprezentaciju	Član 2 Pod troškovima reprezentacije u smislu ove Odluke podrazumeva se bilo koji trošak koji se uobičajeno javlja u toku redovnog poslovanja Suda Član 4 Predsjednik Suda ima pravo na sledeće iznose mjesečno: - internu reprezentaciju 150 KM - troškovi reprezentacije van suda 500 KM - troškovi reprezentacije u inostranstvu 600 KM - visinu troškova reprezentacije za ostale slučajeve određuje Predsjednik Suda

⁴⁴ Parlamentarna skupština BiH, *Pravilnik o načinu i uslovima korištenja internih i eksternih usluga - reprezentacije, PTT usluga, službenog vozila, službene odjeće, štampe i stručne literature*, oktobar 2006.

⁴⁵ Predsjedništvo BiH, *Odluka o troškovima reprezentacije i evidenciji datih i primljenih poklona*, 27.12.2006. godine.

⁴⁶ Ministarstvo komunikacija i transporta BiH, *Odluka o iznosu troškova reprezentacije u Ministarstvu*, 28.12.2006. godine.

⁴⁷ Direkcija CIPS, *Pravilnik o poklonima i reprezentaciji*, 01.06.2006. godine.

⁴⁸ Sud BiH, *Odluka o uvjetima i načinu upotrebe sredstava za reprezentaciju*, 03.09.2004. godine.

da dođe do prekoračenja troškova, Predsjednik Suda zadržava pravo da opravda taj trošak.

Da stvari nisu drugačije ni u Direkciji CIPS projekta vidimo iz važećeg Pravilnika koji navodi da, "pravo na troškove reprezentacije u, i izvan sje-

dišta Direkcije imaju Direktor, njegovi pomoćnici kao i ostali službenici Direkcije".⁴⁹ Naravno, ni u ovoj instituciji ovi troškovi nisu ograničeni, i Direktor ima pravo da *amnestira* od odgovornosti svakog zaposlenika, uključujući i sebe, koji prekorači nepostojeće limite u pogledu potrošnje.

⁴⁹ Direkcija CIPS, *Pravilnik o poklonima i reprezentaciji*, 01.06.2006. godine.

Preporuke

Pravilnici koji regulišu trošenje sredstava za tekuće potrebe ne obezbjeđuju najbolji sistem upravljanja i potrošnje sredstava. Analizirajući interne pravilnike koji regulišu korištenje sredstava za tekuće potrebe zaključili smo da postoje velike razlike između pojedinih pravilnika i to u visinama odobrenih iznosa po pojedinim stavkama, u pravima na privilegije, kao i u nivou detaljnosti samih pravilnika. Uspostavljanje zakonskog okvira bi omogućilo prevazilaženje ovog nedostatka. Iz ovoga proizilazi osnovna preporuka studije:

Usvajanje amandmana na Zakon o izvršenju budžeta institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine za 2007. godinu. Postojeći Član 20. treba da se dopuni novim stavovima **koji bi naložili usvajanje jedinstvenog pravilnika, odnosno propisa, o upotrebi sredstava za tekuće potrebe.**⁵⁰ Analizom dobijenih pravilnika došli smo do jasnog zaključka da postoji izražena potreba za uvođenjem jedinstvenog Pravilnika, ili barem jedinstvenih principa i standarda u izradi pravilnika o potrošnji u državnim institucijama BiH. Ovim bi se postigao cilj ujednačenja pravilnika po strukturi, formi, nivou detaljnosti, a također bi se odredila ograničenja i standardi potrošnje po različitim osnovama. Uvođenjem jedinstvenog pravilnika prevazišle bi se razlike u finansijskim sredstvima za troškove reprezentacije, telekomunikacija, održavanje voznog parka i slično.

Na osnovu donesenih amandmana pristupilo bi se izradi jedinstvenog pravilnika o materijalno-finansijskom poslovanju. Glavna preporuka vezana za ovu aktivnost je da **jedinstveni pravilnik mora da bude detaljniji**. Detaljnije i preciznije upute o korištenju sredstava uklonile bi mogućnost proizvoljnih tumačenja. Tako napisani pravilnici su jednostavniji za tumačenje i kontroli sprovođenja, onemogućavaju zloupotrebu i obezbjeđuju veću efikasnost budžetskih sredstava kao i cjelokupne organizacije rada. Upravo to je ono što bi trebao biti i razlog postojanja tih pravilnika. Jednostavno rečeno, uopšteni pravilnici ne mogu služiti svojoj svrsi.

Pri izradi jedinstvenog pravilnika slijedeći principi se trebaju poštovati:

3.1 Korištenje telefona

Sistem korištenja službenih telefona može se unaprijediti primijenjujući nekoliko mjera. Mogućnost korištenja mobilnog telefona na teret budžeta za pojedine rangove državnih službenika bila bi onemogućena, pošto je evidentno da vozači i prevodioci imaju pravo korištenja službenog telefona. Druga mjera bi bila da korisnici službenog telefona po dobijanju listinga zaokruže brojeve koje su zvali u službene svrhe, a koji pozivi su bili privatne prirode. Troškove poziva u službene svrhe snosi budžetski korisnik, dok privatne pozive snosi sam korisnik službenog telefona. Pri tome, potrebno je prethodno formirati jedno privremeno tijelo (na primjer komisiju) koja bi s vremena na vrijeme, kad troškovi telefona budu znatno veći od prosjeka prethodna tri mjeseca, jednostavno provjeravala sve listinge i utvrdila da li je bilo zloupotreba u posmatranom periodu.

Pravo na neograničenu upotrebu mobilnih telefona koju imaju rukovodioci određenih državnih institucija, mora se regulisati; limit na račune mobilnih telefona bez obzira na funkciju koju obnaša pojedini dužnosnik mora postojati, kao što je to slučaj kod Generalnog revizora ili predsjednika Suda BiH. Limiti mogu biti reprezentativni i u skladu sa visinom pozicije.

3.2 Korištenje službenih vozila

Neophodno je odrediti odnos između pozicije koju obnaša neki politički dužnosnik ili državni službenik u svim pomenutim institucijama i potrebe za korištenjem službenog automobila. Određeni broj automobila različitih klasa kvalitetnim i planskim upravljanjem može osigurati ispunjenje aktivnosti svakog uposlenog, i to na odgovarajućem nivou. Protokolarni vozni park kojim raspolažu državne institucije BiH treba da je jedinstven kako bi se reducirali troškovi njegovog upravljanja i korištenja.

⁵⁰ Ova oblast je trenutno regulisana sledećim djelovima zakona: *Stav 1* - Budžetski korisnik obavezan je utvrditi interne procedure stvaranja obaveza; *Stav 2* - Internim procedurama iz stava (1) ovog člana posebno se utvrđuju postupci, procedure i odgovorna lica za prijavu, unos i odobravanje obaveza budžetskog korisnika i dostavljaju se Ministarstvu finansija i trezora BiH.

Obavezna upotreba putnih naloga prilikom korištenja službenih automobila u službene i privatne svrhe mora postati pravilo. Način odobravanja korištenja automobila mora biti jasno vođen principima domaćinskog upravljanja. Također, odredbe Zakona o javnim nabavkama prilikom izbora pružaoca usluga održavanja voznog parka moraju biti do kraja ispoštovane.

3.3 Reprezentacija

Reprezentacija nije adekvatno regulisana niti jednim analiziranim pravilnikom. Cjelokupni sistem reprezentacije mora biti detaljno razrađen. Troškovi reprezentacije su uglavnom ujednačeno tretirani u različitim institucijama tako da nije teško doći do zajedničkih rješenja. Za potrebe eksterne reprezentacije u pravilnicima mora biti jasno naznačeno po kojim se kriterijima biraju reprezentativni restorani, te ko i u kojem slučaju ima pravo na troškove. Službenici na nižim nivoima ne mogu o trošku poreznih obveznika potrošiti isto koliko i rukovodioci. Na primjer, iskustvo Republike Hrvatske pokazuje da je to moguće regulisati i prema tome se ponašati.

U vezi sa internom reprezentacijom, u pravilnicima moraju biti jasno navedeni limiti u potrošnji, kao rigorozni kriteriji za eventualna prekoračenja. Ukoliko je vrlo jednostavno opravdati prekoračenje i time proći bez potrebe da se taj iznos refundira iz vlastitih sredstava, cjelokupan sistem nema puno smisla. Posebno se novim rješenjima treba izbjeći netransparentna situacija prema kojoj određeni rukovodioci imaju diskreciono pravo i da sami sebi opravdavaju troškove.

Bibliografija

1. Agencija za državnu službu, *Pravilnik o načinu korištenja i upotrebi mobilnih telefona*, 13.05.2005. godine.
2. Direkcija CIPS projekta, *Procedure stvaranja obaveza, materijalno-finansijskog poslovanja i mjere racionalizacije troškova*, 01.06.2006. godine.
3. Direkcija CIPS, *Pravilnik o poklonima i reprezentaciji*, 01.06.2006. godine
4. Ministarstvo komunikacija i transporta BiH, *Odluka o pravu korištenja mobilnih telefona i troškovima*, 05.01.2004. godine.
5. Ministarstvo komunikacija i transporta BiH, *Odluka o iznosu troškova reprezentacije u Ministarstvu*, 28.12.2006. godine.
6. Nezavisne Novine, 28.10.2005. godine.
7. Nezavisne Novine, 09.06.2004. godine.
8. Parlamentarna skupština BiH, *Pravilnik o načinu i uslovima korištenja internih i eksternih usluga - reprezentacije, PTT usluga, službenog vozila, službene odjeće, štampe i stručne literature*, oktobar 2006.
9. Predsjedništvo BiH, *Odluka o troškovima reprezentacije i evidenciji datih i primljenih poklona*, 27.12.2006. godine.
10. Predsjedništvu BiH, *Pravilnik o upotrebi službenih vozila*, 19.03.2002. godine.
11. Start, 08.08.2006. godine.
12. Start, 06.09.2005. godine.
13. Sud BiH, *Odluka o uslovima i načinu korištenja službenih vozila*, 10.05.2005. godine.
14. Sud BiH, *Odluka o uvjetima i načinu upotrebe sredstava za reprezentaciju*, 03.09.2004. godine.
15. Sud BiH, *Odluka o pravu na korištenje i na naknadu troškova službenih mobilnih telefona*, 19.01.2005. godine.
16. Ured za reviziju institucija BiH, *Izveštaj o Reviziji Institucija BiH za 2005. godinu: Skraćena verzija*.
17. Ured za reviziju institucija BiH, *Izveštaj o Reviziji Ministarstva Civilnih Poslova BiH za 2005. godinu*.
18. Ured za reviziju institucija BiH, *Izveštaj o Reviziji Generalnog Sekreterijata Vijeća Ministara BiH, Ureda i Službi za 2005. godinu*.
19. Ured za reviziju institucija BiH, *Izveštaj o Reviziji Ministarstva Inostranih Poslova BiH za 2004. godinu*.
20. Ured za reviziju institucija BiH, *Izveštaj o Reviziji Ministarstva Inostranih Poslova BiH za 2004. godinu*.
21. Ured za reviziju institucija BiH, *Izveštaj o Reviziji Ministarstva Inostranih Poslova BiH za 2004. godinu*.
22. Ured za reviziju institucija BiH, *Izveštaj o Reviziji Institucija BiH za 2004. godinu: Skraćena verzija*.
23. Ured za reviziju institucija BiH, *Izveštaj o Reviziji Ministrastva Civilnih Poslova BiH za 2005. godinu*.
24. Ured za reviziju institucija BiH, *Izveštaj o Reviziji Generalnog Sekreterijata Vijeća Ministara BiH, Ureda i Službi za 2005. godinu*.

25. Ured za reviziju institucija BiH, *Pravilnik o uslovima i načinu korištenja automobila*, 21.01.2003. godine.
26. Ured za reviziju institucija BiH, *Izvještaj o Reviziji Predsjedništva BiH za 2004. godinu*.
27. Zakon o budžetu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine za 2007. godinu Službeni glasnik BiH, godina XI, broj 25.
28. Zakon o finansiranju institucija Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj 61/04.

Sarajevo, april 2007.

Izrađeno uz podršku:

Vlada Japana

Open
Society Fund
Bosnia & Herzegovina

Fond
otvoreno društvo
Bosna i Hercegovina

